

"Proletarec" je
delavski list za
misleče čitatelje

PROLETAREC

Official Organ Jugoslav Federation, S. P. — Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

GLASILO
PROSVETNE
MATICE J.S.Z.

ST. — NO. 1365. Entered as second-class matter, December 6, 1937, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL., 8. NOVEMBRA (NOVEMBER 8) 1933

Published weekly at
3639 W. 26th St.

LETO — VOL. XXVIII.

OPOZICIJA KAPITALISTOV PROTI NRA RASTE

VELIKI PRIVATNI INTERESI NOČEJO VLADNE KONTROLE

Newyorská trgovska komora zahteva "soliden" dolar. — Gerard Swope predlaga novo kontrolo

O POZICIJA proti vladni kontroli ter reguliranju industrije, zapovedano v NRA, je poslednje tedne postala zelo agresivna. Nji na čelu so nekateri velebankirji, industrijski in pa politiki republikanske stranke, ki si nabavljajo muncije za prihodnje kongresne volitve, ki bodo v jeseni l. 1934. Najglasnejši proti Rooseveltu so postali dnevnik, ki se smatrajo za glasila republikanske stranke, pa tudi nekateri takozvani "neodvisni" dnevni.

Veliki čikaški list Daily News ima napad na administracijo v Washingtonu v uredniškem članku na prvi strani, v katerem jo dolži, da je to, kar počne, uvajanje socializma! "Kako si vlasta to upa?" vprašuje poln gnjeva. Le kako si vlasta drzne delati za socializem, ko vendar od volilcev nidiobila takega mandata! Če bi bili hoteli socializem, bi glasovali za Thomasa, ne pa za Roosevelta. Ljudstvo si je izbralo kandidata demokratske stranke v namenu, da ozdravi bolne razmere, ne pa, da preuredi ameriške institucije, ga opominja člankar.

Neki dnevnik na jugu — glasilo reakcionarnih demokratov — tudi dolži Rooseveltu, da vodi to deželo v socializem, da o takih očitkih, ki jih prima Ščaka Ščaka Tribune, niti ne govorimo.

Henry Ford je jezen na vlast, ker se umesava v njegov business. Trgovska komora v New Yorku, ki je najvažnejša v tej deželi, zahteva od vlade, da stabilizira dolar na podlagi zlatega standarda. Tudi tisti kapitalisti, ki so veliko prispevali za izvolitev Roosevelta, so zdaj mnenja, da je najboljše, če se industrijo prepusti samo sebi kar se kontrole tice. Vlasta naj je le pomaga s posojili in s carinami, ni pa prav, da bi se brigala, kolikšne plače imajo predsedniki, načelniki, ravnatelji in drugi visoki odborniki raznih korporacij, ali da jim bi diktirala uni-jon, delavnik itd.

Opozicionalno časopisje dokazuje, da je Rooseveltov ekonomski program velik polom in da se zdaj pod njim razmerje celo poslabšuje. Vzrok pa je po njihovem zatrdilu vladne kontrole, vladne regulacije in vladno podpirjanje delavcev, da naj se organizirajo.

Demokratični kapitalist Gerard Swope, ki je predsednik velike General Electric kompanije in je bil do nedavno svetovalec v NRA, je zdaj javno predložil svoj načrt, ki naj bi nadomestil vladno kontrolo s kontrolo korporacij. Swope predlaga, da naj industrija kontrolira samo sebe. Oblast nad njo naj bi bile lokalne trgovske in industrijske komore, vrhovna oblast pa narodna trgovska in industrijska komo-

ra. Vlasta naj bi bila le svetovalka in pa posredovalka.

Kapitalisti v Ameriki dozdaj niso bili navajeni nikake kontrole in regulacij, razen svojih, pa jih je sedanje umeščanje vlaste ter unija v njihove "privatne" zadeve ne-jubo in zoporno. To, kar predlaga Swope, ni nič novega. Industrija je v tej deželi vlastala skoraj sebe in svoje delavce od postanka republike. Ker pa so trgovske in industrijske komore s svojim brezobzirnim individualizmom zavozile, da je prišlo vse ekonomsko življenje v kaos, banke v počeme in nešteta podvzetja v bankrote, se stopil vmes Rooseveltov "new deal" — da POMAGA kapitalistom obvarovati sedanji sistem. In namesto, da bi mu bili hvalični, mu ovirajo napredek v obnovi in okrevari kapitalizma, nevedoč, da s tem škodujejo samemu sebi.

Ne morejo se pač spriznati z mislijo, da se stari časi več ne povrnejo. Državne kontrole se ne iznebe, ker je potrebna v njihovem korist, ne samo v prid ljudstvu. In če bi kapitalisti ne bili toliko udarjeni s slepoto, bi bili hvalični svojemu reditelju in tudi unij se ne bi brali priznati.

Res je, da "new deal" ni izbolnil obljub in da se njegovo prerokovanje o zaposlitvi petih milijonov brezposelnih do te jeseni ni uresničilo. Bil bi žudež, če bi uspel s svojim krpanjem razdrapane kapitalistične ekonomije v tako kratkem času.

Kapitalisti, ki se togote nad administracijo v Washingtonu, so sicer za marsikatero določbo v Niri, ki je njim v prid, branijo pa se priznati unije, so proti znižanju delavnika in proti mišnimalni plači. Oni so sploh proti vsakim plačam delavcev. Vzrok, da jih vseeno dajejo je, ker bi jim čisto zastonj nihče ne hotel delati.

Ne manj, ampak več vladne kontrole je treba v gospodarstvu. Ne manj, ampak več "socializma" bi morala vzelat vlasta v svojem boju s krizo. Če bo cincala in skušala ugajati okameneli pameti kapitalistov, bo njen program in njena kontrola končana v resnicu v še večjem neredu kakor ga ji je zapustil Hoover.

Zmage delavcev v Angliji

Pri občinskih volitvah v Angliji dne 2. novembra je delavska stranka dobila nad dve sto novih mandatov, katere so vzel konservativcem in liberalcem. Ta zmaga je povzročila v Angliji senzacijo, ker je javnost uverila, da se sentiment ljudstva obrača k delavski stranki. — Konserativna stranka je izgubila 131 mandatov, druge pa liberalna stranka in "neodvisni". V Sheffieldu je delavska stranka dobila večino v mestnem svetu in dosegle je velike uspehe v Liverpolu, Leedu itd.

V prihodnji stevilki

članki in poročila o občinskih volitvah prošli torek, članek o ukinjeni prohibiciji in mnogo drugih.

GOVERNERJI "RESUJEJO" PROBLEME FARMARJEV

Governerji srednjezapadnih držav so v skrbih, ker niso in ne morejo izpolniti obljub, ki so jih dali farmerjem v priložni volilni kampanji. Nedavno so se zbrali v Des Moinesu na posvetovanje, kaj bi mogli skupno storiti, da bi zadovoljili farmerje in jih potolažili v naraščajoči nejavnosti in v razočaranju nad Rooseveltovo ekonomsko politiko. Ampak sklenili niso nič posebnega. Problem je, kako zaposliti delavce in jih do-

stojno plačati, pa bodo farmerji imeli trg. Ampak to ni v moči sedanjih governerjev. Na sliki od leve na desno so, Tom F. Berry (S. Dakota), Floyd B. Olson (Minnesota), Clyde L. Herring (Iowa), Alfred G. Schmedemann (Wisconsin) in William Langer (North Dakota). Farmerji v njihovih državah najbolj rebelirajo. Governerji so po zaključku svoje konference Rooseveltu predlagali, da naj siloma zviša cene pridelkov, kar je pa odklonil.

SOCIALISTIČNA STRANKA AMERIŠKEMU DELAVSTVU

Eksekutiva soc. stranke je izdala na svoji seji v Chicagu 28.—29. oktobra proglaša na ameriško delavstvo, v katerem pravi med drugim:

"Ameriško delavstvo zre že v četrto zimo in stradanje. Za več ko deset milijonov brezposelnih in za njihove družine ne pomeni NRA ničesar. Dela še nimajo in odvisni so od ponujajočih, nezadostnih reliefov za prehrano, obleko in stan, kakor so bili."

Naša dežela ni edina v milijonu masne brezposelnosti. Vsaka dežela, ki je kontrollirana in last poseduječih slojev, ima svoje milijone brezposelnih, katerim odklanja pravico do dela. Kapitalizem pričuje bolj in bolj jasno, da ni zmožen niti prehranjevati svojega prebivalstva.

Ta kriza se razlikuje od mnogih drugih v ameriški združnosti. Ne manj, ampak več "socializma" bi moral vzelat vlasta v svojem boju s krizo. Če bo cincala in skušala ugajati okameneli pameti kapitalistov, bo njen program in njena kontrola končana v resnicu v še večjem neredu kakor ga ji je zapustil Hoover.

Roosevelt je bil potisnjen v urad na valovih skrajnega nezadovoljstva in razočaranja s Hrovrom reakcionarnim individualizmom. Velikost Rooseveltove večine je bila znamenje, da je sentiment ljudstva za nekako spremembu. Predsednik ga je izrabil v gra-

jenju mašinerije za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

V Italiji in Nemčiji pravijo te vrste kontroliranemu kapitalizmu fašizem. V Zed. državah pa nimajo in odgovor na vlasti, to da nevarnost prihaja.

Znaki opasnosti se pojavljajo na obzoru. Vzlic prijaznim besedam delavstvu so stavkari naleteli na nasilja, in ta nasilja je podpirala vlasta! India je že opustila ene volitve in bo morda opustila druge ter da je migrij drugim državam, naj store enako. Fašistični organizaciji, kot sta "silver shirts" ter "khaki shirts", vežbata moštvo, ki bo morda tvorilo prve vpadalne čete bodočega diktatorja. Kapitalisti izgravajo posamezne narodnosti delavcev, druga zoper drugo.

Naša dežela ni edina v milijonu masne brezposelnosti. Vsaka dežela, ki je kontrollirana in last poseduječih slojev, ima svoje milijone brezposelnih, katerim odklanja pravico do dela. Kapitalizem pričuje bolj in bolj jasno, da ni zmožen niti prehranjevati svojega prebivalstva.

Ta kriza se razlikuje od mnogih drugih v ameriški združnosti. Ne manj, ampak več "socializma" bi moral vzelat vlasta v svojem boju s krizo. Če bo cincala in skušala ugajati okameneli pameti kapitalistov, bo njen program in njena kontrola končana v resnicu v še večjem neredu kakor ga ji je zapustil Hoover.

V Italiji, in danes posebno v Nemčiji je vidno, kaj čaka delavce vseh dežel, ako se ne pripravijo ob pravem času, da odvrnejo nevarnost. Unije in delavske stranke so prepovedane; delavske voditelje brutalno mučijo, pohabljajo in more na debelo; tisoče jih je vrženih v koncentracijske tabora; drugi tisoče so pogradi v izgnanstvo in stradanje. Ljudstvu pa je preostala pravica živjeti v pomanjkanju in ženjstvu v državi, ki je postala ena sama velika ječa pod vlasti terorja.

Ker je Hitler videl, da bi bilo zedinjeno delavstvo neprestana nevarnost njegovemu režimu, ga je začel razvajati s hujskanjem ene plemenske skupine proti drugi. Prejšnje sovraštvo proti kapitalizmu je nadomestil s sovraštvo proti židom. Krivice delavcem doma je zasenčil z naglašanjem krivic, ki jih delajo Nemčiji po vojni drugi države, zato da bi s takim zasplojevanjem lahko nagnal delavske trume v

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Vladni mašineriji za kontroliranje dobro organiziranega državnega kapitalizma pod vodstvom bossov v prid njihovih profitov. Vse, kar ima delavstvo od "new deal", so praznične časti in prazni želodci.

Hitler noče takih žurnalistov, ki poročajo resnico

Iz Nemčije je moral že maršikak poročevalce zunanjih listov, ker se je pregrešil, da je poročal v inozemstvu resnico o razmerah in divjanju fašistov v Nemčiji. Eden teh je Edgar Ansel Mowrer, zastopnik čikaških Daily News in mnogih drugih ameriških listov. Mowrer je priznan žurnalista in bil je v Berlinu celo predsednik kluba poročevalcev zunanjih listov. Hitlerjeva vlasta je najprvo zahtevala od kluba, da ga odstavi, cesar pa časnikarji niso hoteli. Po par tednih je Mowrer, s katerim Hitler ni mogel postopati kar je bil rad, sam prijavil, da je pripravljen zapustiti Nemčijo še pred datumom, ki mu je določila vlasta, pod pogojem, da izpusti nekega avstrijskega žurnalista, ki ga je držala v ječi.

Koncem oktobra je Hitlerjeva policija arretirala in vrgla v zapor Noel Panterja iz Anglije, češ, da pošilja svojemu listu vesti, ki so kvarne nemški državi. Bil je v zaporu več dni in nato po prizadevanju angleškega poslanika in konzula izpuščen ter izgnan iz Nemčije.

Ciščenje v Rusiji

Iz komunistične stranke v Rusiji je bil izključen A. Majmin, urednik svetovno znane ruske dnevnice strokovne gospodarske revije Ekonomsko življenje, ki jo izdaja vlasta v Moskvi. Majmin se je zameril zaradi mnogih kritik pri vodstvu komunistične stranke. Izključili so ga pod pretexo, da je oportunist in da drži s Trockijem. Majmin je bil do izključitve eden izmed najprominentnejših komunistov v sovjetski Uniji.

Ameriška legija ni za priznanje Rusije

Edward A. Hayes, glavni komandant Ameriške legije, je v imenu svoje organizacije izjavil, da Legija odločno vztraja na svojem stališču nepriznanja sovjetske Unije.

Meseca oktobra je bil v Marylandu linčan zamorec Geo. Armstrong, ki ga je drhal oblastna posilstva.

V Arcadiji, v Floridi so našli 1. nov. tri zamorce in ene

zelo graja oblast in jo dolži, da ga zamorec ubite v gozdu.

GLASILLO
PROSVETNE
MATICE J.S.Z.

VAL NACIONALIZMA DAVI VSO EVROPO

E VROPSKE dežele objema val balznega šovinizma v obliki nacionalistične fašistične manjše, ki je v Italiji in Nemčiji že docela utaborjena in se zdaj razteza tudi drugam. Fašistični nacionalizem si je osvojil premoč v Poljski, Ogrski, Avstriji in več ali manj tudi v raznih drugih državah. Namesto mednarodne kooperacije goje vlade gospodarske izolacije in agresivnega militarizma. Nemčija se hoče odsteti odvisnosti od drugih celo v agrikulturi. Italija isto.

Italija in Nemčija sta zdaj najbolj pijani skrajnega šovizma. Obe hočeta, da se dekleta može čimprej in rode čimveč otrok, dasi sta obe, posebno Italija, dovolj natrpani prebivalstva. Nacionalizem obeh je imperialističen in sanja o velikih ekspanzionih, do katerih jima daje pravico zakon samouhrane, "višja kultura", "stara civilizacija", "zgodovinska prava" in pa starodavno pravilo, da je pravica vedno na strani tistega, ki je jačji.

V tej nori fašistično-nacionalistični igri uči vsaka vlast svoje ljudstvo sovražiti druge narode. Zaupnosti in iskrenosti v mednarodnih odnosih je vsedaj tega čezdalje manj. Hitler govori eno, zagotavlja svojo vero v svetovni mir, toda v resnici se oborožuje in Nemčijo spreminja v vojaš

PROLETAREC

List za interes delavskega ljudstva.

Izhaja vsako sredo.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Država.
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zvezde.
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00;
za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.
Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpoznejše deje ponedeljki popoldne za pridobitev
v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workers' Publishing Co., Inc.
Established 1906.

Editor... Frank Zaitz
Business Manager... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States, One Year \$3.00; Six Months \$1.75;
Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year
\$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

3639 W. 28th St., CHICAGO, ILL.
Telephone: Rockwell 2864.

Insullova afera

Ameriška vlada se že doiglo ukvarja z legalno proceduro v Grčiji, s katero skuša pridobiti grško sodišče in grško vlado za izročitev Samuela Insulla ameriški vladi, ki bi ga potem pritiral pred tukajšnje sodišče.

Ampak Insullu tudi mogočna ameriška vlada ne more do živega. Niegov glavn zavornik je illinoiski odvetnik Thompson, bivši kandidat demokratske stranke za governerja te države — torej zelo vplivna osebnost. Dalje ima Insull vplivne odvetnike na Grškem. Kar zmorre Insull, bi vsekakor lahko zmogla tudi ameriška vlada. A dejstva govore drugače.

Sodišče v Atenah je dne 31. oktobra spet odločilo, da Samuel Insull ni zakrivil v Zed. državah ničesar, kar bi moglo Grčijo upraviti, da ga izroči ameriški oblasti. Res, da so ljudje, ki se zaupali Insullu, izgubili precej milijon dolarjev — ampak to je pač posledica krize! Insull ni kriv!

Ameriško časopisje se je nato hinaško zgrajalo nad grško justico, češ, da protektira prevaranta.

Če je sodni aparat kaj zagrešil, je ameriški najprivo. Državna, mestna in zvezna oblast v Chicagu je dala Insullu vso priliko, da je odpotoval "radi združenih ozirov" v Evropo. Da so zakrili med ljudstvom sum, ga je sodišče celo imenovalo za sodnega upravitelja posestev — katere je uporastil. V Grčiji se bi kaj takega ne moglo zgoditi! Nato so za njim poslali še sina, da mu je osebno izročili navodila, ker pošti in brzojavom niso več zaupali tajnosti. Časopisje je jokanje priporovedovalo, da je Insull ob vse — a je le prišlo na dan, da ima v Angliji za svoje letovišča farmo, kjer skrbti za njegov luksus 40 poslov. Nedavno so ga obtožili, da ima v Chicagu visoko vlogo v banki pod tujim imenom. On to taji, toda od nekje mora jemati denar za drago obrambo in za udobno življenje, za napitnine in podkupnine!

Ako bi oblast v Zed. državah resnično hotela prosekutirati Samuela Insulla, bi ga ne imenovala za upravitelja posestev, katere je upropasti, in ne odprla bi mu vrat na stežaj za beg v inozemstvo. "Vrana vrani oči ne izključi", pravi pregor, ki je resničen poselbeno v tem slučaju. Vsa gonja ameriške justice proti Insullu je bluf, s katerim skušajo slepiti razjarjene investorje v Insullove delnice in bonde.

"Ustreljen na begu"

"Otto Eggerstedt, socialistični državni poslanec v Nemčiji od 1. 1921, je bil 16. oktobra t. l. ustreljen, ko je skušal pobegniti preko meje na Holandsko", se je glasila uradna vest v nemškem fašističnem tisku. Resnica pa je, da je bil interniran v Kapendorfu, od kjer so mu straže "pripravile" beg, zato da so ga lahko ubile.

Na takih "pobegih" je bilo v Nemčiji prešte mesece pobitih že mnogo socialističnih voditeljev in agitatorjev. O malo znanih javnost sploh ne izve.

NRA in njeni apeli

Generalu Hugh Johnsonu, predsedniku Rooseveltu, vsakemu članu kabine, vsem delavcem in vsaki osebi sploh je znano, da velike kompanije, mala podjetja in posamezni delodajalci kršijo določbe v pravilnikih na vseh koncih in krajih. To je tudi vzrok, da je "plavi orel" silno izgubil na svojem ugledu in privlačnosti. Če vlada hoče, da se njen program, zapoveden v Niri, ne sesuje popolnoma, bo moral stopiti na prste tistim, ki največ prispevajo v kampanjske fonde demokratske in republikanske stranke. Ampak tudi če bi bila vlada to pripravljena in v stanju storiti, je bržkone pravo prilikom že zamudila. Kapitaliste z apeli ne bo pridobil. V ječe jih ne bo postala. Če pa bo kaznovala tu in tam kakega grocerja, ker se je pregrebil zoper NRA, ne bo magnate zgoraj s tem prav nič prestranila.

Zelo potrebno je, da klubti in tisti posamezniki, katerim je to mogoče, naročajo po večji številu izvodov Proletarca in ga razdajajo med delavce v agi-

MILICA MOBILIZIRANA PROTI ZLOCINCEM

cek poroča iz Girarda, da je dobil nekaj obnovljenih narocnin, toda še ni dokončal, kar pomeni, da jih bo dobil še več. Naročila za večje število izvodov koledarja so poslali John Kavčič, Crivitz, Wis., Mary Rom, Clinton, Ind., Anton Ausich Woodward, Iowa, in več drugih.

Andrew Sprogar, Elizabeth, N. J., je postal naročnik in ob enem piše, da je treba JSZ ohraniti, ker je našemu delavstvu še potrebna. Frank Kramer poroča iz Farrella, Pa., da se delavske razmere v njihovem okrožju jeklarske industrije niso izboljšale.

Kadar se preselite, napišite spremembu naslova na dopisnico za 1c in nam jo pošljite. Na ta način se vam ne bo izgubila nobena številka. Ako nam sporoči spremembu vašega naslova pošta, ji moramo dati za vsako karto 2c. To je sicer mala vsota, toda skupno koncem leta ni več majhna. Tudi raditega je dobro, da nam vi sporočite spremembu.

V tej številki je po dolgem času spet objavljen seznam zastopnikov Proletarca. Ali je vaša naselbina zastopana v njemu? Ako ne, priglasite se za zastopnika vi.

Nekateri v tem seznamu so zelo delavni zastopniki, drugi pa dobe po kako naročnino le tu in tam. Kaj, če se bi skozi te mesece v agitaciji za Proletarca vidi malo bolj potrudili.

V seznamih poslanih naročnin zelo pogrešamo Jos. Snoya, ki zaradi bolezni ni mogel agitirati. Naročniki v naselbinah, katere je obiskoval, naj to upuštevajo in naj sami pošljajo obnovitev naročnine. Snova bo to zelo veselilo, koristili boste listu in ga ob enem naprej prejemali ter čitali. Proletar je vreden ne samo da ga čitate nego da tudi agitirate zanj.

Vstope je večja družba moških in z njimi par deklet iz znanega "street". Enega izmed moških so poklicani k meni, mi ga predstavili in pojasnili, da je zdravnik društva SNPJ.

Razne slike — nekdanje in današnje — se vrste pred menoj. "Fajdiga, veliko se je spremeno v vašem mestu", sem je dejal. "Povod se je vse spremenilo," je odgovoril. Pozval je natakarico.

Res, veliko je predrugačenega. Le starodavno ameriško "tretanje" je še vedno kakor nekoč.

Do prohibicije so bili slovenski in drugi saluni v Stringtownu in v Leadville splošno odprt skoro nočindan. Avtomobilov tedaj ni bilo, če pa si ponoči in podnevi vozove in pozimi sani. Mnogi so tudi jezdili z dela in na delo, ali pa iz bližnjih rudnikov na veseljačenje v Leadville. Zdaj je tudi v teh hribih avto nekaj vsakdanjega in občajnega.

Ko sem vpraševal rojake o znancih, ki so živelji v tem mestu pred 22. leti in prej, so mi pojasnjevali: Tega in onega je ubilo. Nekaj jih je pobrala jetika — rudarska jetika ji pravijo v Leadville, v Butte-u in drugod, kjer kopijo kovinske rude pod nezdravimi okoliščinami. Nekateri so se smrtno ponesrečili v avtini nezgodah. In pokazali so mi kraje, kjer so se dogodile nesreče.

Ko je pričelo mesto nagloma hirati in je bilo dela čezdalje manj, zasluzek vedno nižji in pogled v bodočnost bolj in bolj negotov, se je marsikdo udal pijači. Ugonobila in požela je nemalo naših rojakov.

Pravili so mi o nekem še živem: "Vzemite ga v Chicago! Je studiran in veliko ve. Samo pije preveč! Tu se bo vsega zapil in se vtopil v pijači."

Studiranih ljudi, ki so razumni in preudarni ob enem, potrebujejo vse naselbine. Takih, ki so le "studirani" in radi pijejo, pa ne manjka nikjer. Vendar, — človeku se smilijo! Zabrdili so v neugodnih valovih življaja v globini, v katerih se polagom potapljamajo in izginjajo pod površino. Niso bili dovolj jaki v prekušnjah, ne dovolj razumnii. Ali pa so bili viharji in valovi pretežki. Predno so se zavedli, je bilo že prepozno. Zdaj životarijo in čakajo konca.

Mnogi izmed naših priseljencev, ki so bili pred par desetletji še polni življaja, ki so se gnali pri delu ko mule, nekateri med njimi prave korenine, in ob sobotah in nedeljah vsi korajni da kaj, so danes v pozabljenih grobovih.

Rojaki John Fajdiga, Anton Mihelich in Joe Gruden so mi v slovenski dvorani v Leadville sklicali shod. Bili so v negotovosti, kajti pred tem se je vršil tu samev in slovenski shod s predavateljem z vzhoda. Bil je Anton Grdin s svojimi slikami iz starega kraja in s svojimi slanimi ter neslimanimi dovtipi. Shod je bil polomljada, pa so se naši ljudje bali, da bo tudi zdaj tako. Na Grdinovem shodu je moral pomiriti udeležence predsednik društva SNPJ, ne sicer člane društva, ampak tiste, ki bi imeli biti Grdinu najbližje. Toda na našem shodu ni bilo treba nikakega reditelja. Tu rojeni fantje in dekleta so sedeli pri svojih ocetih in materah ter poslušali na klopeh — navadnih klopeh brez naslanjal, in nihče me ni motil. Navzoči so bili tajniki vseh slovenskih društev vseh jednot, zvez in zajednic. Na dolgih klopeh so sedeli člani, ki so prišli iz rodovnosti. Kaj naj sploh govorim v naselbini, ki je bila živa ko malokatera, zaslopjena v diru za zlatom in srebrom? Zdaj pa je tu v dvorani pred menoj nekdanje močne kolonije samo še vprašaj mladih in pa sence izmučene preteklosti.

(Dalje prihodnjič.)

PO COLORADU

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Bil je zelo mrzel večer (meseca julija to leto), ko so naju povabilo Fajdigovi nazaj grede iz Arkansas Valley proti Leadville v slovenski salun v Stringtownu, ki je po povratku "dobrega piva" edini oživel v tem malem začnelem ostanku nekdaj žive slovenske vasi.

Ampak v tem salunu ni bilo mrtvo! Rojakinja, ki ga vodi, je bila takoj pri mizi in nam postregla. Namesto godeca je igrala dajm električni gramofon in avtomatično premikal ploščo s slovenskimi valčki in pesmami. Tod je nameč gramofon še zelo v rabi, radio pa veliko manj kakor v velenjih.

Pri baru sta sedela na visokih stolih dva fanta iz dveh različnih svetov. Eden je prišel iz rudnikov na obisk, da zapravi, kar si je prihranil in pozabi na prestano dolgočasje v gorah. Bil je v zimskem oblačilu, le še ovčjega kožuha mu je manjkalo. Ko smo se seznanili, je postal željan razgovora, kaj težko mu je najti pravo družbo. On je prilejene iz starega kraja — še mlad in samski. Amerikanec ter tu rojeni Slovenec ga nekam prezirajo, je dejal. Pa se nobenega ne boji! Drugi pri baru je bil tu rojen Slovenc, star blizu 30 let, že izmučen od samega brezidelja in pijače. Zapravila, kar sta mu zapustila oči in mati, ki sta umrli. Plošča v gramofonu poje o starčku, ki je živel in vince rad pil. Rudar iz hribov pomaga po svoje, tu rojen rojak pa mu dirigira po svoje. Salunarica, dobrohotna toda bizniška ženska, se smeje ter toči.

Mrzlo je in moja žena se stiska v lahno poletno suknjo. Mrs. Fajdiga ji pripoveduje doživljaje iz svojih težkih izkušenj in o svojih otrocih, na katere je po vse pravici posna.

Vstopila je večja družba moških in z njimi par deklet iz znanega "street". Enega izmed moških so poklicani k meni, mi ga predstavili in pojasnili, da je zdravnik društva SNPJ.

Razne slike — nekdanje in današnje — se vrste pred menoj. "Fajdiga, veliko se je spremeno v vašem mestu", sem je dejal. "Povod se je vse spremenilo," je odgovoril. Pozval je natakarico.

Res, veliko je predrugačenega. Le starodavno ameriško "tretanje" je še vedno kakor nekoč.

To prohibicije so bili slovenski in drugi saluni v Stringtownu in v Leadville splošno odprt skoro nočindan. Avtomobilov tedaj ni bilo, če pa si ponoči in podnevi vozove in pozimi sani. Mnogi so tudi jezdili z dela in na delo, ali pa iz bližnjih rudnikov na veseljačenje v Leadville. Zdaj je tudi v teh hribih avto nekaj vsakdanjega in občajnega.

Ko sem vpraševal rojake o znancih, ki so živelji v tem mestu pred 22. leti in prej, so mi pojasnjevali: Tega in onega je ubilo. Nekaj jih je pobrala jetika — rudarska jetika ji pravijo v Leadville, v Butte-u in drugod, kjer kopijo kovinske rude pod nezdravimi okoliščinami. Nekateri so se smrtno ponesrečili v avtini nezgodah. In pokazali so mi kraje, kjer so se dogodile nesreče.

Ko je pričelo mesto nagloma hirati in je bilo dela čezdalje manj, zasluzek vedno nižji in pogled v bodočnost bolj in bolj negotov, se je marsikdo udal pijači. Ugonobila in požela je nemalo naših rojakov.

Pravili so mi o nekem še živem: "Vzemite ga v Chicago! Je studiran in veliko ve. Samo pije preveč! Tu se bo vsega zapil in se vtopil v pijači."

Studiranih ljudi, ki so razumni in preudarni ob enem, potrebujejo vse naselbine. Takih, ki so le "studirani" in radi pijejo, pa ne manjka nikjer. Vendar, — človeku se smilijo! Zabrdili so v neugodnih valovih življaja v globini, v katerih se polagom potapljamajo in izginjajo pod površino. Niso bili dovolj jaki v prekušnjah, ne dovolj razumnii. Ali pa so bili viharji in valovi pretežki. Predno so se zavedli, je bilo že prepozno. Zdaj životarijo in čakajo konca.

Mnogi izmed naših priseljencev, ki so bili pred par desetletji še polni življaja, ki so se gnali pri delu ko mule, nekateri med njimi prave korenine, in ob sobotah in nedeljah vsi korajni da kaj, so danes v pozabljenih grobovih.

Rojaki John Fajdiga, Anton Mihelich in Joe Gruden so mi v slovenski dvorani v Leadville sklicali shod. Bili so v negotovosti, kajti pred tem se je vršil tu samev in slovenski shod s predavateljem z vzhoda. Bil je Anton Grdin s svojimi slikami iz starega kraja in s svojimi slanimi ter neslimanimi dovtipi. Shod je bil polomljada, pa so se naši ljudje bali, da bo tudi zdaj tako. Na Grdinovem shodu je moral pomiriti udeležence predsednik društva SNPJ, ne sicer člane društva, ampak tiste, ki bi imeli biti Grdinu najbližje. Toda na našem shodu ni bilo treba nikakega reditelja. Tu rojeni fantje in dekleta so sedeli pri svojih ocetih in materah ter poslušali na klopeh — navadnih klopeh brez naslanjal, in nihče me ni motil. Navzoči so bili tajniki vseh slovenskih društev vseh jednot, zvez in zajednic. Na dolgih klopeh so sedeli člani, ki so prišli iz rodovnosti. Kaj naj sploh govorim v naselbini, ki je bila živa ko malokatera, zaslopjena v diru za zlatom in srebrom? Zdaj pa je tu v dvorani pred menoj nekdanje močne kolonije samo še vprašaj mladih in pa sence izmučene preteklosti.

(Dalje prihodnjič.)

KONCERT

pevskega zbora

P. ZOLA:

RIM

Poslovenil ETBIN KRISTAN

(Nadaljevanje)

Tu je bilo videti napol porušena pročelja, ki so se morala podpirati s stebri umazane stanovanja, v katerih se je videl nešnaga skozi razpoke, uborne branjarije, in vsa pod milim nebom napravljena kuhinja lenega naroda, ki ne mara zakuriti ognja, javni kuhanji s polento in z ribami, plavajočimi v smrdljivem olju, prodajali kuhanje zelenjadi, ki razkladajo na zraku ohlajeno ogromno peso, zeleno, cvetnjačo in špinaco. Slabo sekano meso po mesnicah je bilo videti črno; živalski vratovi so bili posuti s strjeno krvjo in so bili videti kakor izpušeni. Peki so imeli kruh kakor okroglo kamenje za tlak, nakupičen na deskah; uboge branjevke so razkladale pred svojimi z osušenimi in na nitri nabranimi rajskejimi jabolki ovenčanimi vrati le papriko in pinjole. Vablje so bile le prodajalne delikatesnikov z okajenim mesom in vsakovrstnim sirom, ki je s svojim ostrim duhom nekoliko ublažil cestni smrad. Loterijske pisarne so se menjale z beznicami; na vsakih trideset korakov je bila krčma, in napisi so z velikimi črkami trdili, da se točijo tukaj le izbrana vina rimskega gradišča Genzano, Marino, Frascati. In po vsem okraju so mrgolele tolpe polnogih otrok, ki jih je razjedala golazen. Silno mahače in kričeče ženske z razpuščenimi lasmi, v ponočnih jopicah, v spodnjih krilih, trdih od same masti, so nepremično sedeče na kloped pod roji komarjev, ki so jih bodili in izjedali. Neprehonomo so prihajali in odhajali mali osli, ki so vlačili vozičke, možje, ki so s pestmi gonili purane, nemirni turisti, ki jih hipoma obkrožijo tolpe beravev. Krpači čevljev so mirno delali na trotoarju; pred vratmi male kročnice je visela stara, z zemljo napolnjena posoda, v kateri je evelta debelolistnica. In pred vsemi okni, z vseh balkonov, na vrveh, ki so bile razpete čez cesto od hiše do hiše, je plapalo perilo, neizrecne krpe, liki simbolične zastave gnušne bude.

Zivljenje polno lenobe, življenje polno gibanja.

Pierre je čutil, kako se je njegova bratljuba duša upirala v neskončnem sočutju. Da, vsekakor, porušiti je treba te bolne, okužene okraje, v katerih čopi ljudstvo že tako dolgo kakor v zastrupljenih ječah. Da, treba je ozdravljenja, treba je porušenja, naj se tudi ugonobi star Rim in naj se hudejajo umetniki. Trastevere je že zelo izpremenjeno; nove ulice so izvrstale rove za zrak, cepin je izkopal strugo, po kateri se pretaka solčna svetloba v širokih progah. Kar je še ostalo, je videti še bolj črno, še bolj umazano sredi teh podprtih hiš, teh pred kratkim izboljenih luknenj, sred velikih, nedoločenih planjav, na katerih še ni bilo mogoče zidati.

To mesto v razvoju ga je silno zanimalo.

Samo z 12c na dan

lahko kupite ta Kelvinator

obratni stroški

so le par

centov na dan

\$99.50

NOBENEMU domu ali apartmantu ni treba biti brez moderne električne hladilne shrambe. Tu je ena izmed najboljih, kar jih je bilo kdaj izdelanih, in kupite jo lahko na obroke, kar vas stane okrog 12c na dan. Obratni stroški so tudi nizki. Le par penjev na dan jo operira.

Oglejte si lične, nad vse koristne kelvinatorje. So v velikosti za vsako družino in po cenah, ki jih zmore vsaka denarnica. Oglejte si jih v trgovinah električnih predmetov.

COMMONWEALTH EDISON ELECTRIC SHOPS

Downtown - 72 W. Adams St. - 132 So. Dearborn St.
Telephone RAdolph 1200, Local 155

4562 Broadway
2618 Milwaukee Ave.
4853 Irving Park Blvd.

4231 W. Madison St.
4834 So. Ashland Ave.
3460 So. State St.

852 W. 63rd St.
2950 E. 92nd St.
11116 So. Michigan Ave.

Za blago kupljeno na obroke je dodati kreditne stroške

FEDERALNI KUPONI Z NAROCILI

Pozneje bodo nedogomno degradili vse. Ali kako mikavna je doba, ko se bojuje staro mesto s smrto sredi novega, sredi tolikih težav! Treba bi bilo poznati nesnažni Rim, ki se je pogreznal pod izliv, pomijami in odpadki jedil. Pred kratkim porušen. Ghetto je stoletje napajal tla s tako neznansko človeško gnilobo, da je iz stavbišča, ki je bilo polno grb in močvirnatih luž, še vedno puhtel strašni kužni duh. Bilo je zelo potrebno, da se je dolgo tako sušilo in da ga je snažilo sonce.

Po vseh teh okrajih ob obeh straneh Tibere, kjer so pričeli z znanimi mestnimi deli, je najti takorekoč pri vsekom koraku eno: Človek koraka po tesni, smradni, ledeno hladni ulici med mračnimi hišami, pa pride nadomada v široko preseko, ki jo je cepin izgrevbel v gozdu starega, gobavega zidovja. Tukaj so mali vrtovi, široki trotoarji, visoka, bela, s skulpturami pokrita poslopja — vse sirovo, nedodelano, napolnjeno s pipino, zagrajeno s koljem. Povsod je opaziti sledove nameravanih ulic; vse skupaj je ogromno tesališče, kateremu grozi finančna kriza, da ostane; jutrsne mesto je hoteli rasti, pa ne more, in je s svojimi brezprimernimi, prenagljenimi, zdaj neharmoničnimi začetki obtičalo v svoji bedi. Ali klub temu je bilo dobro in zdravo delo, za novo in moderno mesto neizogibna in socialna potreba, če niso hoteli, da bi stari Rim segnil na mestu, kakor znamenitost iz starodavne dobe, da bi strohnel, kakor muzejski predmet, ki se hrani pod steklom.

Ta dan je Pierre napravil ovinek, ko je šel iz Trastevera v palačo Farnese, kjer so ga pričekovali. Sel je po Via di Pettinari, potem po Via di Giubonari, od katerih je prva vsa mračna in kakor zabita med velikim zidom bolnišnice na eni in bednimi hišami na drugi strani, med tem ko oživila drugo večno valovanje ljudstva in jo osvežujejo okna dragotinjarjev z debelimi zlatimi verigami, izlogi trgovin z blagom, kjer se razpenjajo ogromne modre, rumene, zelene, rdeče tkanine v bleščecih barvah. Delavski okraj, iz katerega je pravkar prišel, kramarski okraj, po katerem je pravkar hodil, sta mu zbudila spomine na strašne, bedne okraje, ki jih je že pre obiskal, spomin na usmiljenja vredno monžico propadlih, vsled brezposelnosti na beraštvo obsojenih delavcev, stanujočih po prešernih zauščenih zgradbah na Prati del Castello. Oj, to ubogo, nesrečno, v otroštvu zaostalo ljudstvo, ki so ga stoljetje teokracije držala v nevednosti, v vernosti divjakov, ki se je tako privadilo noči svojega duha in trpljenju svojega telesa — kako se kljub vsemu more z drugimi vred socialno prebuditi, pa je srečno, če sme v miru izvajati svoj ponos, svojo lenobo in svoje solnce! Kakor da je v svojem propadanju slepo in gluho; svoje nekdanje topo življenje nadaljuje sredi preobratov novega Rima, ne da bi čutilo kaj druzega kakor nevoljo, ker so porušeni stari okraji, v katerih je stanovalo, ker so izpremenjene navade in ker so se živila podražila. Bilo je, kakor da ga nadleguje svetloba, snžnost in zdravje, ker je bilo treba vse to poplačati z veliko delovno in finančno krizo.

(Dalje prihodnjic.)

Ali nameravate odpotovati v Evropo?

Marsikdo je že šel po dolgih letih obiskati svojce v starem kraju. Marsikdo, ki tega še ni storil, namerava odpotovati ob prvi priliki.

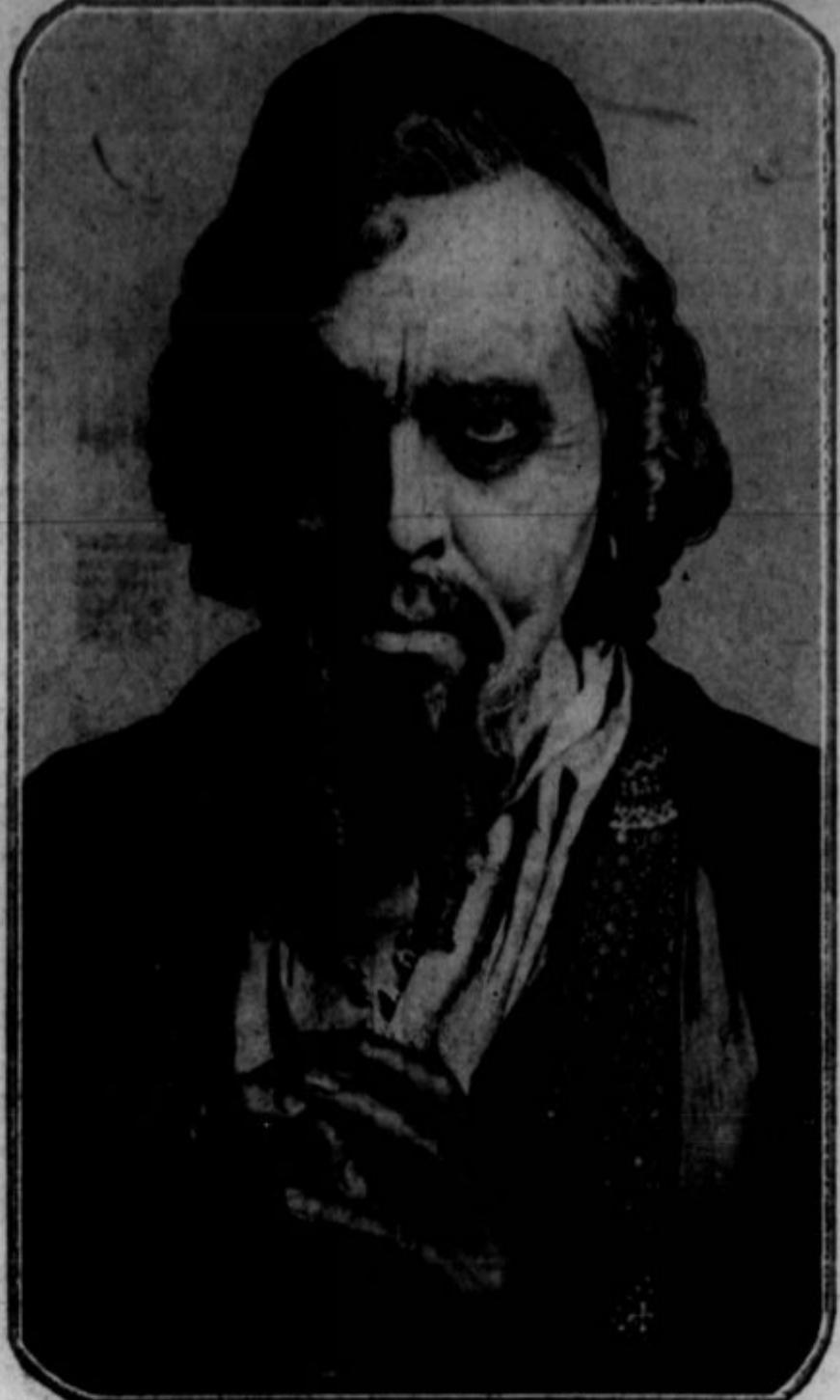
Najboljša ugodnost za potovanje je bila sedaj, ker so cene niske. Nedvomno se bodo dvignile bržkone že na pomlad. Tako nizkih voznih cen preko morja, kot so sedaj, ne bo potem več.

CUNARD linija priredi v Evropo za božične praznike dva izleta. Za prvega odpelje potnike BERENGARIA 29. novembra iz New York, drugi izlet pa bo 14. decembra; potnike na tem odpelje AQUITANIA. Oba sta prvoravnata parobroda. Potnike bosta spremljala zastopnika CUNARD linije Alfred Markus in Milutin Ekerovich, ki jim bosta na uslužbo na potovanju. Oba gresta z njimi prav v Jugoslavijo.

Obe ladji sta moderni in zelo priljubljeni potnikom. Kuhinja je pravorstna. Za vse nadaljnje informacije se obrnite na National Travel Agency, 1664 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Pišite slovensko, hravsko ali angleško, ali pa se oglašite osebno.

Ali ste naročnino na Proletarca že poravnali?

SOTHERN, SLOVIT IGRALEC, UMRL

Dne 29. oktobra je v New Yorku umrl slovenski igralec Edward Hugh Sothern. Bil je star 73 let. Nastopal je na večjih v Shakespearovih dramah. Na tej sliki je maskiran v vlogi Shylocka v "Benediktnem trgovcu". V "Romeu in Juliji" je igral Roma in nastopal je tudi v drugih igrah omenjenega slovitega angleškega dramatika. Sothern je bil v svojih dneh eden najpopularenih shakespearejskih igralcev bodisi v Zed. državah, v Angliji in povsod kjer govorje angleški jezik. Zapušča ženo Julijo Marlowe, ki je tudi zelo znana igralka.

SOCIALISTIČNA STRANKA AMERIŠKEMU DELAVSTVU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

novo vojno proti delavskim nju solidarnosti. Unije po svetu in socialistično gibanje je sklenilo bojkotirati nemško blago. Mi moramo ta bojkot podpirati. Mednarodno delavsko gibanje je ustanovilo Matteottijev fond, ki služi v podprtjanju žrtvam fašističnega divjaštva. Prispevki v ta fond, ki so položili temelj klubu, in posnosi smo vsi člani JSZ, posebno še člani kluba št. 1. In vsled tega ni več ko primerno, da se v imenu tega kluba zahtevalim vsem onim zavednim in požrtvovalnim sodrungom, ki so delali in delati se že žrtvovali kolikor so jim razmere dopuščale, da je bilo dograjeno to, kar imamo danes. Zahvalim se vsem onim rojakom, ki so nam bili naklonjeni, bohdisi ko so se udeleževali predstav kluba št. 1, ali ki so pomagali na katerikoli način. Z njihovo pomočjo je klub lahko vršil svoje izobraževalno delo na kulturnem in političnem polju. Dohodki, katere ima klub od svojih priredb, se porabljajo edino v kulturne in agitacijske namene. Upam, da nam boste ostali naklonjeni i v bodoče, ko v preteklosti, ker predstave kluba št. 1 so namenjene slovenskim delavcem v potku in razvedrilo.

Zahvalim se tudi onim, ki so nam nasprotovali, ker njih protivno delovanje je bilo v podrilo članom kluba št. 1, da so delali še z večjo vnemo.

Klub št. 1 ima en apel na vse one, ki se niso člani kluba in socialistične stranke: Pridružite se nam! Pridoptite v klub št. 1, da bomo skupno delovali za en cilj, — za osamosvojitev delavstva iz mezdne sužnosti, in da bomo dobili one pravice, katerih nam odreka gospodarječi razred. Pomniti je treba, da brez organizacije ni mogoče doseči ničesar. Nič ne bo na krožniku

Po vseh Zed. državah se je letos dogodilo nad tisoč stavk. Noel Sargent v Washingtonu pravi, da je v njih izgubljenih 6,500,000 delovnih dni in najmanj \$22,000,000 na plačah. Nikoli pa ti gospodje ne računajo škodo, ki jo imajo delavci vsled silovitega izkoriscenja. Saj ne stavkajo zaradi zavade in bi veliko rajše delati imeli plačo, kot pa piketirali.

Tisoč stavk

Pripravljajo nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

princel boljših razmer. Vladajoči razred je radi tega uspešen povsod, ker je dobro organiziran, delavstvo pa neuspešno, ker je neorganizirano. S pomočjo socialistične stranke je dobilo delavstvo že precej pravice. To je resnična delavska politična stranka v pravem pomenu besede. Izšla je iz delavstva, je za delavstvo in se bori za delavstvo. Kot taka postaja močnejša in močnejša z vsakim dnem.

Rojaki, pristopite v klub št. 1! To je klic naših članov in članic vam. Seje se vršijo vsaki četrti petek v mesecu v spodnjem dvorani SNPJ."

Vabilo na domačo zabavo

Milwaukee, Wis. — V soboto večer 11. novembra se bo vršila v prostorih sodruga M. Sostaricha na So. 6th in Bruce St. domača zabava slovenskega socialističnega kluba.

Namen te zabave ni samo, da se vsaj deloma pomaga klubovi blagajni, da se dobi ali skuša dobiti že sedaj prva sredstva za naše bodoče volilne boje, temveč tudi, da se oživi in vspodbudi staro vzajemnost med člani kluba in našimi somišljjeniki. Par klubovih sej je bilo razmeroma slabob obiskanih zadnje mesece, zato je skrajni čas; da se agitacijsko delovanje spet oživi in ojača. Prihodnja domača zabava nam bo služila torej tudi v ta namen, zato vabimo vse sodruge, sodrugine in somišljjenike, da bi marljivo agitirali za to prireditev med svojimi znanci in prijatelji. Začetek zabave ob 8. uri večer.

Zgodovina kluba št. 1 in tako tudi Jugoslovenske socialistične zveze je zgodovina dela in požrtvovalnosti. Delo, katerega je izvršil klub št. 1 JSZ med slovenskimi delavci v Ameriki, je ogromno. Obsegalo je precepljanje knjige, kdo bi zabeležil vse, kar je izvršil. Neizpodbitno dejstvo je, da vse napredno gibanje med Slovenci, in sicer pravo delavsko napredno gibanje, ne kaka "laži-naprednost", je delo onih slovenskih delavcev, ki so člani ali so bili člani Jugoslovenske socialistične zveze in njihovih somišljjenikov.

In ko danes ob priliku proslave tridesetletnice kluba št. 1 gledamo nazaj, so lahko posnosi oni živi pionirji, ki so položili temelj klubu, in posnosi smo vsi člani JSZ, posebno še člani kluba št. 1. In vsled tega ni več ko primerno,

da se v imenu tega kluba zahvalim vsem onim zavednim in požrtvovalnim sodrungom, ki so delali in delati se že žrtvovali kolikor so jim razmere dopuščale, da je bilo dograjeno to, kar imamo danes. Zahvalim se vsem onim rojakom, ki so nam bili naklonjeni, bohdisi ko so se udeleževali predstave kluba št. 1 so namenjene slovenskim delavcem v potku in razvedrilo.

Zahvalim se tudi onim, ki so nam nasprotovali, ker njih protivno delovanje je bilo v podrilo članom kluba št. 1, da so delali še z večjo vnemo.

Klub št. 1 ima en apel na vse one, ki se niso člani kluba in socialistične stranke: Pridružite se nam! Pridoptite v klub št. 1, da bomo skupno delovali za en cilj, — za osamosvojitev delavstva iz mezdne sužnosti, in da bomo dobili one pravice, katerih nam odreka gospodarječi razred. Pomniti je treba, da brez organizacije ni mogoče doseči ničesar. Nič ne bo na krožniku

SUNSHINE — FRESH AIR AND GOOD PURE MILK
Balance Your Daily Diet With

Wencel's Dairy Products

GOOD PURE MILK

IT PROTECTS YOUR HEALTH

2380-82 BLUE ISLAND AVE. — Phone Monroe 3673

PARK VIEW WET WASH LAUNDRY CO.

FRANK GRILL, predsednik

PRVA SLOVENSKA PRALNICA V CHICAGU

Naši vozniki pobirajo perilo po vsem mestu, Cicero in Berwynu in davačajo čistega na dom

TOCNA POSTREŽBA

DELO JAMČENO

Telefoni: CANAL 7172-7173

CHICAGO, ILL.

KLUBOM IN DRUŠTVOM</h

ELENORA MARXOVÁ-AVELINGOVA:

MOJ OČE

(Hči Karla Marxa o njegovem življenju)

(Napisala po njegovi smrti 1. 1883.)

Leta 1847 se je vrnil v London kongres komunistične stranke. Marx in Engels sta se ga udeležila kot delegata. Pojavljena jima je bila tam sestava "Manifesta komunistične stranke", ki je bil objavljen tik pred revolucijo v l. 1848 in je bil potem preveden v vse jezik. Ta manifest začenja s pregledom obstoječih razmer v moderni družbi. Prikazuje, kako je propadla bivša fevdalna razdelitev razredov in kako sta daj v moderni družbi samo dva razreda: kapitalistični oziroma meščanski razred in delavstvo, izkorisčevalci in izkorisčani, buržoazija, ki drži v svojih rokah moč in bogastvo, a ničesar ne izdeluje, in proletari, ki izdelujejo vse bogastvo, a ničesar nimajo. Buržoazija, ki je s pomočjo proletariata premagala fevdalizem, je izrabila moč, katere se je polastila, v to, da je zaslužila proletariat. Na očetek, da teži komunizem za tem, da suženjstvo odpravi, odgovarja Manifest, da hočejo komunisti odpraviti samo buržoazni lastninski sestav, ki izključuje devet desetin vsega prebivalstva od vsakršnega lastništva. Na očetek, da hočejo socialisti odpraviti "zakon in rodbino" odgovarja Manifest z vprašanjem, kakšne oblike "zakona" in "rodbine" so možne pri delavcih, katerim življenske razmere ne dovoljujejo niti enega niti drugega, tem manj v meščanskem vnzenem in posvetnem smislu. Buržoazija je preobrnula ves način proizvodnje. Hvaležni smo ji za izpopolnitvenje parnega stroja, za razvoj železnice in pošt. Toda njen najbolj revolucionarna ustvaritev je bil novodobni proletariat, čigar obstoj je za buržoazno dražbo memento, da je njen uničenje neizogibno, če je resnica to, da imajo vse ljudje enake pravice do življenja in sreče.

Istega leta je ustanovil Marx prvo društvo nemških delavcev in — kar je še važnejše — pristopil je s svojimi

političnimi prijatelji h komunistični stranki.*)

Nato je nadaljeval Karl Marx v "Deutsche Brüsseler Zeitung" s svojimi napadi na prusko vlado in ta je spet zahtevala njegov izgon, vendar zmanjšana. Ko je Februarska revolucija izvajala vstajo belgijskih delavcev, je belgijska vlada izkoristila to priliko in je brez odloga izgnala Marxa. Začasna vlada v Franciji je naročila Fleconu, da naj ga pregorovi k povratku v Pariz, in Karl Marx se je povabilu odzval. Nekaj časa je ostal v Parizu, toda po marčni revoluciji v l. 1848 se je vrnil v Koenig ob Renu, kjer je ustanovil "Neue Rheinische Zeitung", edini nemški delavski dnevnik, ki je edini imel po junijskih dneh pogum braniti pariške upornike.

Razni liberalni in nazadnjški dnevniki so brezuspesno denuncirali (ovajali) "Neue Rheinische Zeitung" in zmanjšali, da na se dnevnik za svoj pogum, s katerim je napadel vse, kar je bilo posvetnega, in za to, da je kliboval vsakršni avtoriteti, v kraju, ki je veljal za prusko trdnjava, poštano kaznuje. Zmanjšan so oblasti ustavile — posuživši se obsednega stanja — dnevnik za šest tednov. Izšel je tako in tako, pred očmi policije, in napadi, katerim je bil predmet, so imeli za posledico samo porast njegove priljubljenosti in njegovo razširjenje. V novembra l. 1848, po državnem prevratu na Pruskom, je "Neue Rheinische Zeitung" objavila na celu vsake številke poziv, naperjen k neplačevanju davkov in zahtevajoč, da naj se izvaja nasilen odpor proti temu. Zaradi teh pozivov in zaradi raznih člankov so dnevnik dvakrat pognali pred sodišče, bil je pa vsakokrat oproščen. Po vstaji posrednih provinc, Draždan in Južne Nemčije je bila končno "Neue Rheinische Zeitung" v maju 1849 ustavljena. Zadnja številka je izšla načinjanje na rdeče 19. maja 1849. leta.

*) V socialistični terminologiji preteklega stoletja kaže "komunističen" prav isto kot "socialističen" v današnjem smislu.

Poselite domovino

— POSLUZITE SE ZNANE PREKMORSKE CRTE

CUNARD LINE

preko Cherbourga z njenimi velikimi brzoparniki

"AQUITANIA" "BERENGARIA"

SAMO 6 DNI NA MORU

Velik božični izlet pod vodstvom apremajevlaca na BERENGARIJI 29. novembra in 15. decembra

Za nadaljnje informacije se obrnite na nasoga slednjih naslovov v Chicagu:

MALESH & ARANZA JOHN ZAGAR
3030 Wentworth Ave. 2400 Wentworth Ave.NARODNA POTNIŠKA AGENCIJA
1664 Blue Island Ave. Tel. Canal 1233

M. GAWANSKY & CO., 309 S. La Salle St.

ali na

CUNARD LINE — CHICAGO, ILL.

"Proletarci"

boste storili veliko uslogo, če mu skozi to krizo pomagate s tem, da naročnino če le mogoče točno obnavljate in da mu pridobite novih naročnikov.

Tudi prispevki v tiskovni fond so mu zdaj neobhodno potrebni

Sovjetska komisija do spela v Zed. države

Maksim Litvinov, zastopnik sovjetske Unije, je prošli torek dospel v Zed. državo na pogajanja s predsednikom Rooseveltom zaradi vprašanja obnovitve diplomatskih stikov med Zed. državami in Rusijo. Ameriška vlada je skozi prošlih 15

VALERIJ MAZLAUK.

let odklanjala priznati sovjetsko vlado, četudi so jo priznale že pred leti vse druge važnejše kapitalistične dežele na svetu. Predsednik Roosevelt je priznanju naklonjen. Gre se zdaj le še glede spornih nazrov o obojestranskih dolgovih in odškodninah.

GREGOR L. SOKOLNIKOV

Maksim Litvinov je sovjetski komisar za zunanje zadeve in spletne diplomat. Govori dobro tudi angleško. Njegova glavna spremljevalca v sestavu na tej misiji sta Konstantin Oumanov in Ivan Divilkovski, oba iz komisarijata stranka in njeni klubi vzlici slabim razmeram držijo dobro na površju.

Klub št. 49 ima sicer bolj

močno članov, toda možje, ki se zavedajo, da niso pristopili k stranki radi osebnih kapric, pač pa ker vedo, da je to ena stranka, ki ima pravi delavski program za izboljšanje življenskih razmer.

Dne 29. oktobra je bila na prireditvi kluba še precej dobra udeležba. Seve, posestili so nas člani kluba št. 27 s pejskim zborom "Zarja". In pa Tone Eppich je bil na održu ter Collinwoodčani Vinko in Mrs. Coff, Prince, Fr. Slepko, Zigman, Miss Avsec, Miss Artel in Miss Ogrin. Anton Dolinar nam je naredil napis brezplačno; bil je tudi šepeptalec in masker. Miss Blumel, Frank, Sylvia, Antonia in Frances Marinček ter Ed. Slepko so nam pomagali k uspehu. Tudi precej naših trgovcev je nas posetilo. To je dokaz, da so drugi tudi kupujemo. Mi ustrezamo drugim, drugi nam. Priporočamo se v enako naklonjenost na naši drugi prireditvi.

— Frank Barbic.

Koncert in opereta

"Zarje"

Cleveland, O. — Na praznik Zahvalnega dne v četrtek 30. novembra priredil slovenski soc. pevski zbor Zarja v Slov. nar. domu koncert, na katerem bosta sodelovala češki pevski zbor Vojan in pa Delavec iz Newburgha. Na tem koncertu bo priča na ameriškem slovenskem odru vprizorjena opereta "Sreči in dečar".

Opereta vam bo segla do srca. Več o sporedu bo poročeno pozneje.

Na publiko apeliramo, da si dan 30. nov. rezervira za poset te velike prireditve. — Od bor.

AKO

ste prejeli Proletarca, ne da bi si ga sami naročili, je vam bil poslan, ali pa izročen po naročilu nekoga, ki želi, da ga prečitate in ako vam ugaja, da si ga naročite. Prečitajte to številko Proletarca pozno, in videli boste, da vam vaš prijatelj nuditi, ki je res vreden, da postanete njegov naročnik.

Prireditve kluba št. 1

J.S.Z. v Chicagu

Klub št. 1 JSZ bo imel to sezono sledeće prireditve:

V nedeljo 26. novembra v dvorani CSPS koncert pevkevrga zbor "Slova".

V nedeljo 3. decembra Silvestrova zabava v dvorani SNPJ.

V nedeljo 4. februarja 1934 dvoranska predstava v CSPS.

V nedeljo 25. marca prireditve v prireditvi v dvorani SNPJ.

V nedeljo 29. aprila koncert "Save" v dvorani SNPJ.

Društva in klube prosimo, da te datume, ki smo jih že večkrat objavili (prični mesec januarja t. l.) upoštevajo, to je, da jih ne vzemajo za svoje prireditve. Na ta način bodo vse prireditve naših organizacij uspešne. — P. O.

To in ono

Cleveland, O. — Max Slanevec vprašuje, zakaj se nekateri dopisovalci Proletarca več ne oglašamo. Vzrok je več. Glavni je bil pomanjkanje prostora. Ker tako se trudim in skljam dopis skupaj, mi ga je moral urednik zmanjšati, ker bi drugače ne imel kam z njim. Drugo je, kar se mene tiče, da se moram po okrvnem počasi obračati, takoj, ko je Bog plesal, namreč, da se je vsaka tri leta komaj enkrat obrnil. Proletarac rablja več naročnikov, da ostane podprt, in s tem bo tudi prostor za delavce. Sodrug Slanevec v kaj naši rojaki najrajši naročajo. V Clevelandu na primajo najraje "Ameriško Domovino". Ta še vedno "plonka" v duhu starodavnih časov. "Oh", pravijo naše rojakinje, "jaz rada berem novice iz starega kraja". Kaj hočemo, ko imamo ljudstvo, ki se hoče vedno držati starih navad in šeg. In ko nas stare kapitalistične stranke pretepojajo, še tisti, ki citajo same "novice", navadno zelo kremžijo. Nimajo pa toliko znanja, da bi sponzali, da so tudi oni kričali slabih razmer.

Tudi jaz želim, da bi bilo v Clevelandu več sodrugo namesta le par rojakov. In to Maxovega tipa. Tudi on gre skozi težke čase sedenje križe, ali kljub temu se zaveda socialističnih principov. Te vrste delavcev je malo. Nekaj jih je pa le! Radi tega se socialistična stranka in njeni klubi vzlici slabim razmeram držijo dobro na površju.

Klub št. 49 ima sicer bolj močno članov, toda možje, ki se zavedajo, da niso pristopili k stranki radi osebnih kapric, pač pa ker vedo, da je to ena stranka, ki ima pravi delavski program za izboljšanje življenskih razmer.

Dne 29. oktobra je bila na prireditvi kluba še precej dobra udeležba. Seve, posestili so nas člani kluba št. 27 s pejskim zborom "Zarja". In pa Tone Eppich je bil na održu ter Collinwoodčani Vinko in Mrs. Coff, Prince, Fr. Slepko, Zigman, Miss Avsec, Miss Artel in Miss Ogrin. Anton Dolinar nam je naredil napis brezplačno; bil je tudi šepeptalec in masker. Miss Blumel, Frank, Sylvia, Antonia in Frances Marinček ter Ed. Slepko so nam pomagali k uspehu. Tudi precej naših trgovcev je nas posetilo. To je dokaz, da so drugi tudi kupujemo. Mi ustrezamo drugim, drugi nam. Priporočamo se v enako naklonjenost na naši drugi prireditvi.

— Frank Barbic.

Vprašanje cen električne pline v Illinoisu

Razne organizacije v Illinoisu si prizadevajo pridobiti državno trgovinsko komisijo za znižanje cene plina in električne. Ta komisija ima namreč moč določati, kolikšne smejo biti cene, in poseben zakon ji daje pravico regulirati vse takozvane public utilities kompanije, med katerimi najvažnejše je v tej državi so Commonwealth Edison Co., Peoples Gas Light and Coke Co. ter Public Service Co. of Northern Illinois. James Simon je predsednik vseh treh. Vse tri oskrbujejo plin in električno prebivalstvo v Chicagu in okolici ter v severnem delu države.

Clane imenovani komisiji imenuje govor. Odredila je v Springfieldu in v Chicagu javno zasliševanje o vprašanju znižanja cene plina in

Laži iz zlobne glave

V "reviji", o kateri so rekli,

da bo posvečena prosvetnemu delu, je bilo posebno pod njenim prejšnjim urednikom toliko prostaškega zmerjanja in laži kot v takem obsegu le v malokaterem bežniškem žurnalu.

Neki kronicni zdražbar je v njej spet iztresel svojo smetišnico in izvrnil pljuvanik v svojo "kolono". Cudno, da uredniki takim mentalnim pokvarkam sploh puščajo v list!

Med drugim je kronicni zdražbar je v njej spet iztresel svojo smetišnico in izvrnil pljuvanik v svojo "kolono". Cudno, da uredniki takim mentalnim pokvarkam sploh puščajo v list!

Zaplotnik se pod to svojo laži ni podpisal, pač pa se skril za urednikov hrbot. Sicer ga izdaja histerični krik, četudi je skrit za ograjo, od kjer me je kamenec.

Era izmed omenjenih kompanij je dividende vredne finančnih zadreg z suspendirala, drugi dve pa jih zelo znižali. Peoples Gas Light and Coke kompanija ima \$67,000,000 delniškega kapitala, Commonwealth Edison Co. \$162,000,000, Public Service Co. of Northern Ill. pa \$63,000,000. To so visoke vsote in lastniki zahtevajo dividende, ki morejo priti edino ako odjemalcu plina in električne plačajo toliko, da je profit na ogromni kapital zadosten. Za to se interesi odjemalcov v kompanij, ki je v korist vsem interesancem, to je, delničarjem in odjemalcem, če se kompanije ohranijo v dobrem finančnem stanju. Vse tri imajo 15,400 delavcev direktno vpljenih, do 65,000 pa jih dela v zvezi s temi podjetji, na pr. premogarji, delavci v tovarnah, ki izdelujejo naročeno blago, kovine itd. Kompanije se v svojem boju proti znižanju cene plina in električne poslužujejo tudi argumenta, da so jih sedanje cene potrebne, če hočejo svoje delavce dobroplačevati.

Klub št. 45 vabi občinstvo, da pride v čimvečjem številu na to prireditve.

V nedeljo 26. nov. bo v dvorani drama "Prisega o polnoči". Več v prihodnjih dneh.

V soboto 11. nov. ob 8. zvečer prireditve

klub št. 45 JSZ "bunco" in pa

"card party". Vršila se bo v Slov. nar. domu. Razdanih bo mnogo daril zmagovalcem.

Klub št. 45 vabi občinstvo,

da pride v čimvečjem številu na to prireditve.

V nedeljo 26. nov. bo v dvorani drama "Prisega o polnoči". Več v prihodnjih dneh.

— Anna Mahnich.

Leo Krzycki je novi predsednik soc. stranke

Na prošli seji odbora socialistične stranke je bil izvoljen za predsednika eksekutivne socialistične stranke na mesto pokojne Morrisa Hilliquita Leo Krzyckiego. Njegov mandat je veljavljen le do konvencije socialistične stranke, ki se bo vršila prihodnjem letu v Detroitu.

Leo Krzycki je bil rojen v Milwaukeeju avgusta 1881. Po poklicu je tiskar v litografski stroki. V socialističnem gibanju je delaven nad 30 let.

Fašizem kanclerja Engelberta Dollfussa

Austrijski kancelar Dollfuss, iz katerega se mnogi norčujejo, da je najmanjši državnik na svetu, se bori proti Hitlerjevemu fašizmu, ob enem pa uvaja fašizem Mussolinijevem. Nedavno ga je skušal ubiti neki pristaš Hitlerjevega vsevremenskega fašizma, toda atentat se mu je ponesrečil.

ENGELBERT DOLLFUSS

Dollfuss vlada v Avstriji z diktatorskimi metodami. Njegova naloga, ki jo izvršuje posebno v imenu Italije, papeža in Francije je, da obvaruje Avstrijou pred pučem Hitlerjevih fašistov, ki bi jo potem združili z Nemčijo v eno državo. Mussolini je za samostojno Avstrijio — če le mogoče pod svojim vplivom — ker noče, da se bi meje Nemčije pomaknile do Italije, Francija pa se boji povečanja Nemčije, ker je v strahu, da jo bo Nemčija prej ali slej znova napadla.

Dollfussova vlada je zavrgla državni zbor in stranke, ki so večinoma onemogočila, razen svojo, ni pa si dozaj še upala nastopiti proti socialistom takoj odprto kakor sta nastopila na pr. Mussolini in Hitler. Administracija Dunaja je še v socialističnih rokah. Proti nji je vlada, avstrijski (katoliški) fašisti in Hitlerjevi (vsevremenski) fašisti. Kljub tej premoči, ki grozi socialistom v Avstriji, izjavljajo, da se ne bodo podali brez borbe kar pomeni ciljno vojno, če vlada prej ne odneha. Na sliki spredaj je Dollfuss na shodu.

V obrambo resolucije

Detroit, Mich. — Resolucija detroitskih klubov 114 in 115 JSZ je dvignila precej umetno napravljenega prahu po raznih naselbinah. Nekatere organizacije in posamezniki argumentirajo z njih stališča, da dokaj stvarno in tolerantno, dočim so pojmi drugih čudovito zmešani — vsi se pa v principu strinjajo s stališčem eksekutiv, kar znači, da so "vsi" enih misli in idej. Izmed vseh sodrov, ki so posegli v to razpravo, se baje najbolj "odlikuje" M. S. iz Akrona, O. Ta je vrgel "monkey wrench" v kolo naše resolucije in jo tem docela "paraliziral" — pač smola! S. pravi v svojem dopisu, da ne bi smel "Proletarci" priobčiti resolucije, eksekutiva naj bi pa napravila onim, ki so jo zakrivili, dobro lekcijo. Dalje pravi, naj "Proletarci" postane bolj energičen in kritičen tudi napravničan, ki v tem kazgradi v naših vrstah. Kam pride popustljivost, pravi, da sta pokazali Italija in Nemčija. Tako torej. S. hoče imeti pri JSZ cenzuro in diktaturo. Jaz se za enkrat še ne strijnjam ne z eno ne z drugo, dasi ne dvomim, da bo v slučaju delavske zmage diktatura časno potrebna — sem pa odločeno proti vsaki cenzuri. Pri vseh naših organizacijah se notranji problemi rešujejo na konvencijah, s splošnim glasovanjem in pa v časopisu. Ti problemi so se s temi metodami dosegaj še vedno reševali v splošno zadovoljstvo. V vseh

ozirih je odločevala večina — to so načela demokracije, v katerih je tako radi povdarnimo. V senci teh načel pa nudimo slovenemu članu priliko, da nam napravi "lekcijo", ako smo kaj zagrešili. Detroitski klub niso s svojo resolucijo zakrivali druga kot da so prišli prezgodaj z idejo na dan. Kdor ima odpore oči, ta vidi, da slovenstvo v tej deželi polagoma izumira. Temu dejstvu se bo treba prilagoditi — to priznava celo eksekutiva. Priznati pa moram, da je še precej kompaktnih naselbin, kjer zvezne lahko še životari nekaj let, dočim se opaža v drugih tendencah nazadovanja.

V naši resoluciji nikjer ne trdimo, da moramo leči v grob — obratno, ako so še kje kakšni pogoji za napredok zvezne, tedaj se jih oklenimo — dvomim pa, da bi navdušene tirade od strani dopisnikov počačile zvezo.

Na naših zborih delamo fantastične zaključke, ki pa ostanejo le na papirju. Krvida pa ne zadene eksekutive, katera se s skromnimi sredstvi resno trudi za razmah zvezne, niti članstva, pač pa so krive razmere, ki so omenjene v resoluciji. Konečno je pa socializem itak mednarodno gibanje. Američki ima iste cilje kot slovenski, zato je nesmisel posnemati nacionalne organizacije, ki se gibljejo le v svojih ozkih mejah. Komunisti so se že pred leti prilagodili temu dejству, ter so si iz narodnostnih celic ustavili mednarodne, pa niso s tem činom izgubili članstva, niti jezika. Tudi katoliška cerkev se je prilagodila razmeram, zato pa v marsikateri manjši naselbinai poslušajo pobožni rojaki pridigov v angleščini, obratno pa tudi slovenski duhovnik prav dobro izhaja s tujerodci.

Dopisnik S. omenja tudi postupljivost italijanskih in nemških socialistov napram kapitalizmu, kar pa nima najmanjšega stika z notranjimi problemi naše zvezne. Detroitska resolucija kot taka se ne dotakne načel, niti taktike JSZ odnosno amer. soc. stranke.

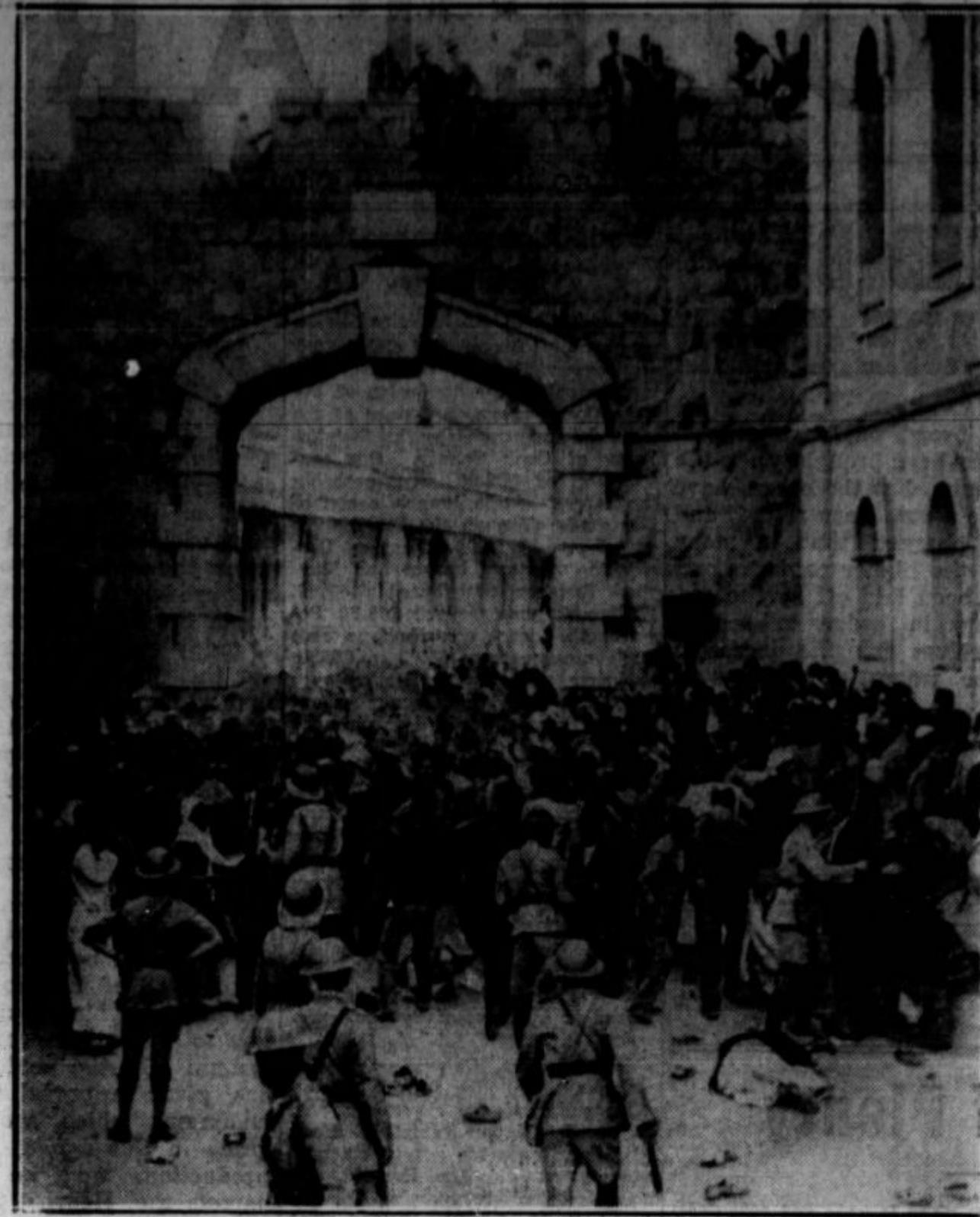
Klub št. 49 je v svoji kontraresoluciji izjavil, naj se razprava vrže iz dnevnega reda, da se ne osmešimo pred reakcijo. Fantje pri omenjenem klubu so mi bili vedno simpatični. Iz njih veje življenje, ki ga pri mnogih klubih pogremo — tudi v borbi z nasprotniki so se vedno odlikovali — sedaj pa kar naenkrat taka izjava! Reakcija je bila in bo nam nasprotna iz načelnih, največ pa iz materialističnih nagibov. Jaz se za svojo osebo nanjo poživjam. Piske opazke v nekaterih časopisih, zlasti v "Svobodi", me silno zabavajo. V odprtih bojih se pa itak ne spuščajo, ker poznavajo Markska le po njegovih bradi, in ker jim nedostaja poguma. — Frank Cesen.

Pevski zbor Sava in klub št. 1

Chicago. — Vsi člani kluba št. 1 JSZ smo lahko zadovoljni z uspehom klubove tridesetletnice. Pridržba je izpadla sijajno posebno v moralnem oziru. To je največje zadoščanje vsem članom, ki so bili aktivni v agitaciji ali s pripravami za program. In teh članov je lepo število. Vsi smo lahko ponosni, da spadamo k tako živahnemu in energičnemu organizacijskemu klubu.

Prihodnja pridržba, ki se tudi tiče vseh klubovih članov, je jesenski koncert pevskega

NOVI NAPADI ARABCEV NA ŽIDE V PALESTINI

Arabi v Palestini, posebno v Jeruzalemu, se zelo boje, da jih bodo židje, ki se zdaj priseljujejo posebno iz Nemčije, cisto izpodrinili. Nad Palestino je dobila po svetovni vojni v imenu Lige narodov mandat Velika Britanija z nalogom, da oskrbi v njih zavetje židom beguncem iz Rusije in iz drugih dežel ter jo polagoma spremeni v domovino židov, kakor je bila nekoč. Palestina ima okrog 900,000 prebivalcev, med njimi blizu 700,000 Arabcev (muslimanov), ostalih 200,000

prebivalcev pa tvorijo večinoma židje. Domacini (Arabi) so se naseljevanju židov že parkrat uprli in enkrat so vprizorili proti njim prav resne izgredne in napade, ki jih je zadušilo angleško vojaštvo. Tudi koncem oktobra je vojaštvo spet posredovalo, da ukroti razdražljene arabske demonstrante. Dne 29. oktobra je bilo v izgredih v Jeruzalemu in v drugih središčih v Palestini ubitih 17 oseb in mnogo ranjenih. Slika prikazuje demonstracijo v Jeruzalemu proti židom, ki se je dogodila na takozvani "krvavi petek".

zbora Save, ki je odsek našega kluba. Vršil se bo 26. novembra popoldne v dvorani ČSPS. Namen teh vrstic je, poudariti važnost tega koncerta ne le za Savo, ampak tudi za vse klubove člane. Za zbor je važno, da se za koncert dobro pripravi in da v nudi posetnikom čim boljši užitek. Tiste, ki smo aktivni v sedanji dobi kaže vso močno resnico krvic ter socialne bude.

Predstava se prične ob 8. zvečer. Pridite v dvorano Slovenskega doma že pred to uro. Po igri bo pes in prosta zaba. Vstopnina je 20c za osebo.

Večja skrb je v zvezi z udeležbo: z vprašanjem uspeha. Ce bi časi ne bili tako muhasti, bi tudi te skrbi ne bilo. In radi tega je potrebno, da agitiramo za ta koncert vsi člani Save in vsi člani kluba št. 1. Najboljši agitator je tisti, ki proda največ vstopnic v predprodaji. Prodajanje vstopnic v predprodaji, TO JE NASA NAJVEČJA NALOGA PRED KONCERTOM — NALOGA VSEH PEVCEV IN VSEH ČLANOV KLUBA, ker klub in Sava sta eno telo.

Ker urednik Proletarca pravi, naj bom ekonomičen s prostorom, naj te vrstice zaenkrat zadostujejo. Želim le poudariti, da je naloga nas vseh, da gledamo, da bo tudi ta koncert prav tako uspešen kakor je bila klubova tridesetletnica. Glejmo vsi skupaj, da bo lepa udeležba, socialistični zbor Sava pa vam jamči, da bo imel vsakdo lep užitek tudi na tem jesenskem koncertu. — Tajnik Save.

Tudi v Springfieldu se giblje

Springfield, Ill. — Klub št. 47 JSZ priredi v soboto 18. novembra socialno dramo v dveh dejanjih "Grobovi bodo izpovrgorili". Zajeta je iz delevskega življenja, ki posebno v sedanji dobi kaže vso močno resnico krvic ter socialne bude.

Predstava se prične ob 8. zvečer. Pridite v dvorano Slovenskega doma že pred to uro. Po igri bo pes in prosta zaba. Vstopnina je 20c za osebo.

Vabljeno je vse tukajnje slovensko občinstvo ter istotako rojaki v sosednjih naseljih. Pridite, da boste imeli drugih krajsih točk, glavnega pa vprizoritev drame "Prisega o polnoči".

Sporoč se prične ob 2:30 pop. Zvečer po programu bo pesna zabava v spodnji dvorani. Vstopnina popoldne je 40c in zvečer pa le 25c.

Slovensko občinstvo je vabljeno na to obletnico slovenskega kulturnega društva, ki je delavnova ne samo na polju naše dramatike v okrožju naselbine, nego pomaga kjer more in je tudi včlanjeno v Prosvetni matici. Isto priporoča vsem drugim naprednim kulturnim društvom. Ne bo jim žal. — Peter Šter, režiser.

(Dopisa v celoti ni bilo mogoče objaviti, ker je dospel Hall, 911 Center St., v soboto prepozno.)

11. novembra. Igrala bo izborna godba, postrežba pa je bila pri Slovenskem domu še vsikdar dobra in bo tudi sedaj. Vstopnina je le 35c.

Na svidenje v soboto. — Vabijo člani in članice.

10-letnica "Verovška"

Collinwood, O. — V nedeljo 12. novembra praznuje v Slov. del. domu svojo desetletnico dramsko društvo "Anton Verovšek".

Predstava se prične ob 8. zvečer. Pridite v dvorano Slovenskega doma že pred to uro. Po igri bo pes in prosta zaba. Vstopnina je 20c za osebo.

Vabljeno je vse tukajnje slovensko občinstvo ter istotako rojaki v sosednjih naseljih. Pridite, da boste imeli drugih krajsih točk, glavnega pa vprizoritev drame "Prisega o polnoči".

Sporoč se prične ob 2:30 pop. Zvečer po programu bo pesna zabava v spodnji dvorani. Vstopnina popoldne je 40c in zvečer pa le 25c.

Slovensko občinstvo je vabljeno na to obletnico slovenskega kulturnega društva, ki je delavnova ne samo na polju naše dramatike v okrožju naselbine, nego pomaga kjer more in je tudi včlanjeno v Prosvetni matici. Isto priporoča vsem drugim naprednim kulturnim društvom. Ne bo jim žal. — Peter Šter, režiser.

(Dopisa v celoti ni bilo mogoče objaviti, ker je dospel Hall, 911 Center St., v soboto prepozno.)

DRUŠTVO

"Slovenski Dom"

ŠT. 86 SNPJ, CHICAGO, ILL.

vas vabi na veliko veselico, ki bo

V SOBOTO 11. NOVEMBRA

V ALDINE HALL, 911 CENTER STREET

Dobra godba. Dobitki pri vratih.

Vstopnina 35 centov.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravnemu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobcene zastopnike spetiramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletar.

Ako je ime kakega zastopnika v slednjem seznamu izpuščeno, naj nam sporoti pa bomo imenik radevolje popravili.

CALIFORNIA. Los Angeles: Maynard: Andy Zlatoper. Pine Fork: Nace Zlemburger. Powhatan Point: Anton Vehar. Newburgh: Jos. Lever. Niles: John Piahtar.

COLORADO. Clifton: Peter Zmerzikar. Crested Butte: Ant. Slobodnik. Pueblo: Fr. Boltezar. Somerset: Anton Majnik. Walsenburg in okolici: Frank L. Tomšič.

ILLINOIS. Chicago: Frank Zaitz, Charles Pogorelec, Anton Andres, Johnny Rak. Farmington: John Majdič. La Salle: Frank Martinjak, Leo Zevnik, Peter Banich. Oglesby: Anton Udovich. Panama: Andrew Ilersich. Peoria: Joseph Mrezar. Springfield: Anton Per, Jos. Oves, John Goršek. Virden: Fr. Ilersich. Waukegan in North Chicago: Frances Zakovick.

INDIANA. Indianapolis: Frank Skufca.

KANSAS. Alma: Anton Solar. Gross: John Solar. West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN. Detroit: John Zornik, R. Potočnik, Peter Benedict, Frank Cesen. Trunay: Jos. Strie.

MINNESOTA. Buhl: Max Martz. Chisholm: Frank Klun. Duluth: John Kobi. Ely: John Teran.

MONTANA. Red Lodge: K. Erzenik.

NEW YORK. Gowanda: James Dekleva. Little Falls: Frank Gregorin Fr. Petrus.

OHIO. Akron in Kenmore: Joseph Jereb, Leo Bregar.

PENNSYLVANIA. Bridgeport: Joseph Snoy. Barberston: John Jankovich. Cleveland: John Krebelj, Anton Jankovich.

PARK HILL - CONEMAUGH. Frank Podboy.

PENNSBURG. Anton Pirmas.

PENNSYLVANIA. St. Michael: Frank Blizjak.

PENNSYLVANIA. Spring Canyon: Anton Kokal.

PENNSYLVANIA. WEST VIRGINIA.

PENNSYLVANIA. Pierc: Frank Polanc.

PENNSYLVANIA. Star City: Lawrence Selak.

PENNSYLVANIA. WISCONSIN.

PENNSYLVANIA. Kenosha: Frank Zerovec.

PENNSYLVANIA. Milwaukee: Jakob Rozic, Leonard Alpner.

PENNSYLVANIA. Sheboygan: Fr. Stih, Fr. Nagode.

PENNSYLVANIA. Willard: Mike Krule.

PENNSYLVANIA. West Allis: Anton Jershin.

PENNSYLVANIA. Diamondville in okolici: Anton Tratinik.

PENNSYLVANIA. Rock Springs: John Jereb.

No. 1365.

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., November 8, 1933

Telephone: Rockwell 2864

VOL. XXVIII.

STRIKES CAN BE PREVENTED BY GIVING LABOR A SQUARE DEAL

Much talk to the effect that the government should use the big stick to prevent strikes. These strikes — say the big boys — are holding back recovery and they must be stopped.

Well, there's way to stop them — by being fair to labor.

We have not heard of strikers making any unreasonable demands. Should there be any such, it is pretty certain that they would "listen to reason". They usually do compromise even when their demands are entirely too low to begin with.

It is not labor that is unreasonable and hard to deal with. The trouble lies in the cockiness and cantankerousness of employers.

They — that is, the more anti-labor portion of them — do not want to recognize that working men are human beings entitled to have anything to say about the industries in which they work, or should work. Such employers look upon the industries as their own private preserves. They agree with a deceased magnate that God in his infinite wisdom gave the capitalists control over the industries and that labor should keep its hand off.

But labor does not agree that God in his infinite wisdom gave the big shots control over the industries.

Labor thinks the big shots got control by driving hard bargains, by skinning labor, and often by outright graft.

And labor thinks that the workers who do the actual work are a whole lot more entitled to have something to say about industry than the social parasites who never do anything useful but who live off the labor of the workers.

Labor is also dissatisfied with the results of the recovery program.

It notes that the employers alone are given the right to prepare the codes in the first instance, and that labor has nothing to say about them until they are already prepared and are brought before the recovery administration for criticism and possible change. This places labor at a disadvantage.

Our Doings Here and There

Friday night, November 10, the English Section of branch No. 1 JSF will hold its regular meeting at the office of Proletarec. Since this club was re-organized by comrades Mary Jugg, Tillie Polenik, Alice Artach and a few others, about a dozen young folks joined, making it an interesting Socialist study class. Every meeting so far has been well attended. At the debate between the Chicago and Detroit youth groups a drive was made for new members and from what we have learned it was a success. We are told that a young group of boys from the North Side plan to be at our next meeting which means we'll soon have to get a larger meeting place.

*
A letter from comrade Joseph Snay of Bridgeport, Ohio informs us that branch No. 11 JSF is sponsoring a Variety Program and Dance Saturday, Nov. 11th, at the Slovene Hall in Bodysville. Among other features of their program there will also be several English numbers, a comical skit, recitations and other entertainment. The admission is only 25¢.

*
Now that the 30th anniversary program of branch No. 1 JSF is in the past, the next big affair is Sava's concert, Sunday, November 26th at CSPS Hall. A fine program has been arranged, featuring not only Sava's singers, but also the Bohemian "Karl Marx" songsters and their 25 piece string orchestra. The program is worth the price of 40¢ if bought in advance. Every member is urged to dispose of as many as possible to assure a success.

Thirty year Anniversary Celebrations are few among the Slovene Rak.

vantage. Labor ought to have a part in the framing of the codes in the first place. It is fortunately true that employers have to appear in person to defend the codes after they are framed, and that they are not represented in hearings by hair-splitting lawyers, but the lawyers have plenty to say about the framing of the codes before they are brought to the hearings.

Labor also is aware that the most of the 6,000,000 unemployed who were to have been given jobs previous to Labor day are still walking the streets looking for work.

Labor knows, too, that hours have not been shortened as expected and that wages have not been raised as expected.

The lowest paid are alleged to have been brought up to the minimum, but the others have not as a rule been raised, and it is charged that in many cases the higher paid workers have been laid off by the employers in order to recuperate themselves for the increases in the wages of the lowest paid.

It will readily be seen that labor has reason to strike. Were the right to strike abolished, the unions would be as powerless here as they are in Italy and Germany where they have been completely hamstrung.

But strikes can be prevented all right — by giving labor a square deal. — T. M. L.

The Land of Plenty

"The river is wide and turbulent. It is strewn with hidden rocks and jagged cliffs. There are treacherous swirls and rushing rapids. The task before you is great. Some of you will be cruelly bruised and wounded. Some of you may even lose your lives. But great as the task, so great will be your reward. Therefore, summon every ounce of your strength, strain every fiber of your souls to surmount the last obstacle in humanity's struggle for equality and brotherhood. For, that is your great, your glorious mission, oh sons of toil, to end for ever the exploitation of man by man." — The American Guardian.

And so Marx, viewing society as a living organism, says to labor, without which there is neither society nor life:

"Beyond that river is the land of freedom, peace and plenty for all who toil. Behind you is nothing but strife, suffering. You cannot cross the river without a boat, but here are the plans, tools and materials with which to build a boat. However, you must build it, for no one can do for you what only your own will, intelligence and labor can give."

Marxism does not create the fair land across the river. It knows it's there and so by now does every person capable of reading production statistics. It does not create the force that is driving the men toward the river. It explains that force and the menace it holds.

Nor does Marxism minimize the dangers entailed in crossing the river. On the contrary it says:

Growing

Whatever the weakness of the Socialist party in the past or in the present, it has been making gigantic strides in the right direction. Its new labor policy has already won it hosts of friends among some of the most powerful unions in the country and brought about an increased respect even among labor leaders who have hitherto looked upon it with aloofness. Its exceptionally capable program is being reinforced by a startling growth in the number and in the strength of locals and branches, not only in the industrial centers of the east but in the south and large areas of the agrarian west. — The World Tomorrow.

SOBRIETY THOUGHT

Hubby: "You call that a hat? My dear, I shall never stop laughing." Wifey: "Oh, yes, you will. The bill will probably arrive tomorrow."

No Excuse For Poverty

Socialist club No. 1 JSF whose members celebrated the club's 30th anniversary Sunday, Oct. 29, 1933 made a splendid contribution at the Debs Commemoration Dinner of the same date sponsored by the Socialist Party of Cook County. Our contribution of \$52.00 was probably the largest single branch contribution made although the So. District contributed \$125.00. Clarence Darrow, the famous lawyer and Maynard Krueger contributed \$100.00. William Cunnea pledged \$60.00. Several other large contributions were made ranging from \$5.00 to \$75.00 to bring the total collection over \$1,200.00. Of this money about \$300.00 goes towards defraying the expenses of the National Executive Committee which met in Chicago and the balance shall be divided between the County and State organization for party work.

The banquet held at the Tower Town Club was a sell out. Many were turned away because they failed to make reservations. Various unions, the League for Industrial Democracy, Socialist branches and other sympathetic workers groups shared in the success by their presence.

Because Wm. Cunnea was called away unexpectedly Roy Burt presided and made an eloquent appeal for funds. Mayor Daniel W. Hoan of Milwaukee made a very splendid address as did Leo Krzycki, the newly elected chairman of the Socialist Party. Krzycki showed what an important role the Socialists are playing in the unionization of workers. Fred Henderson of England was also introduced and the evening was fittingly climaxed by a brilliant oration by Norman Thomas. It was plainly evident that he is becoming more and more popular among the American masses everyday. Applause greeted him before and after his talk. He was just as cunning as ever and looked to be in almost perfect condition.

It is gratifying to see that the Socialist Party in Cook County is really beginning to march on. We've been taking it easy all too long. If we can raise enough money to wipe out the old inherited debt the party growth will respond marvelously.

The \$52 contributed by Socialist club No. 1 JSF was derived as follows: branch No. 1 JSF \$10 and the balance, \$42 this writer solicited from its members and sympathizers of the Socialist Party. The list of names are published in this issue in the Slovene Section to acknowledge with thanks every little bit. We know that it is hard to give, that it is a sacrifice. Be assured that while one small contribution can do little, many of them can do a whole lot; it will be used for a good cause. — Donald J. Lotrich.

HOW

How do they live who never see the sky?

Save some gray patch by noon, All smeared with dirty smoke?

Housed in foul tenements, reared in vile stench,

Broken by drudgery, hopeless through life,

How do they live?

How can they live who never turn their hands

To any useful work,

Yet know their ease is fed By ceaseless toil and misery?

That other human beings die so That they may live in luxury?

How can they live?

Lee Spencer.

that profits shall cease to be reaped by idlers and that all the nation's resources shall be owned and enjoyed by all who perform useful work. As between the two, the workers must choose. Acting together, they can usher in the co-operative commonwealth in which all will work as free men and women. If they trust their fate once more to the owning class they will continue to be fooled, ruled and robbed as in the past. It is to the task of emancipating themselves from all forms of economic bondage and injustice that the Socialist Party summons the workers of all lands. — Reading Labor Advocate.

that profits shall cease to be reaped by idlers and that all the nation's resources shall be owned and enjoyed by all who perform useful work.

As between the two, the workers must choose. Acting together, they can usher in the co-operative commonwealth in which all will work as free men and women. If they trust their fate once more to the owning class they will continue to be fooled, ruled and robbed as in the past. It is to the task of emancipating themselves from all forms of economic bondage and injustice that the Socialist Party summons the workers of all lands. — Reading Labor Advocate.

SEARCHLIGHT

By
DONALD
J.
LOTRICH

A good deal is being said about then the NRA cannot succeed because the greed of the exploiters is an incurable disease.

*
Armistice Day will be observed Saturday, Nov. 11. While we bow our heads in solemn respect to our departed heroes, those who gave up their lives to permit democracy to live; those who sacrificed their blood and bodies on the alter of foreign trade; those who gave their arms and legs and bodies to make possible 23,000 new millionaires in our country alone; the war bugs are buzzing again and at any time in the short future the madmen may start a conflict and sacrifice millions of new young bodies for the greed and profit of the capitalist system. Everywhere we read of the approaching conflict, a new war, more terrible and destructive than any heretofore. While we pause in silent respect for the past dead we must resolve to carry on the work for peace and for a strong Socialist Party to resist all commercial wars.

HEAVY GAINS ARE SCORED IN NORWAY

Another nation meets the Fascist challenge to democracy, world peace and human liberty with a heavy Socialist gain.

At recent elections in Norway the Labor (Socialist) party showed a heavy increase and elected 70 out of 150 members of the Storting. While failing to gain a clear majority, the Socialists hold by far the largest bloc of seats and are in a splendid position to force action upon their principal demands.

The budding Fascist movement, organized by Major Quisling in sympathy with the German Nazis, suffered a crushing defeat. Only three seats were won by two new parties, including the Nazis. The Norwegians, the only real, unadulterated and undefiled Nordics in the world, will have nothing to do with the Hitler "Nordic" idiocies.

The line-up of parties, with seats in the last Storting in parentheses, follows: Labor 70 (47); Conservatives 29 (44); Liberals 25 (34); Agrarians 23 (25); scattering, including Nazis, 3. The Socialists are therefore seen to have made sensational gains from every party, and it is difficult to see how any government can be formed other than a Socialist minority ministry, such as exists in Denmark and Sweden. However, since the Storting will not meet until January, Premier Mowinkel will not resign until then.

If the Socialists are called upon to form a government it will be their second chance at rule. The history and development of Norwegian Socialism constitute a stirring story, which will be told when full details of the election are available.—The New Leader.

An Invitation

Chicago. — The Slovenski Dom lodge No. 86 SNPJ on the North Side invites its friends and sympathizers to their dance to be held Saturday night, November 11, at the Aldine Hall, 911 Center St. The Benson Harmony Boys are going to furnish the music. The arrangement committee has prepared plenty of entertainment and refreshment for all. The admission is only 35¢. For a good time join us Saturday night at the Aldine Hall. — Committees.

An educated man is one who can tell a wise man from a fool when they are voluntary. If that is so, they discuss inflation.

